

SZEMLE

Un Traité récemment découvert de Boèce de Dacie De Mundi Aeternitate. *Texte inédit avec une introduction critique par Géza Sajó conservateur à la Bibliothèque Nationale de Budapest. — Avec en appendice un texte inédit de Siger de Brabant super VI° Metaphysicae. — Budapest, Akadémiai Kiadó. 1954.*

A dáciai BOËTIUS neve nem csak a középkor kutatói, a filozófia történetének művelői számára ismerős, hanem volt idő, amikor magyar irodalomtörténetünk is számon tartotta. Középkori irodalmi és tudományos életünk kevés számú név szerint is ismert képviselője között szívesen látták a filozófus „ERDÉLYI BOJÓTOT”, aki az Árpád-kor magyar művelődését a kor tudományosságában nem jelentéktelen módon képviselte volna. Ámde kiderült — igaz, hogy nem hamar —, hogy Dácia és Dácia között a középkor különbséget tudott tenni, s a mi BOJÓTUNK annál kevésbé viselheti ezt a nevet, mert Erdélyből származtatása alaptalan feltevésnél nem több. A klasszikusan hangzó Dácia ugyanis a középkorban Dániát jelöli. A magyar irodalom- és tudománytörténet szereplői közül BOËTIUS tehát immár végérvényesen kikerült, de azért természetesen az egyetemes filozófia történetével foglalkozók érdeklődését továbbra is magán érezhette.

Ez az érdeklődés teljesen indokolt volt. A dániai BOËTIUS, bár a középkor értékelésében névrokona, a konzul BOETHIUS mögött messze elmarad — működése a maga korában a filozófia fejlődésének nem érdektelen haladó mozzanatát jelentette. Minden jel szerint a párizsi egyetem neveltje, tehát az arisztotelészi filozófia művelője volt. Ez a tény, a skolasztika uralmának e századában, önmagában még nem lenne feltűnő. A dán BOËTIUS azonban nem úgy volt arisztotelista, mint a kor uralkodó filozófiai irányzatának a képviselői. Bölcseletét a kortársak legtöbbszörének gondolkozásától egy erős, lényegében nem keresztény árnyalás különbözteti meg. A „Filozófust” — ARISZTOTELÉSZT — ugyanis a kommentárral használta. A „Kommentátor” pedig a középkor számára AVERROËS volt, a mohammedán. A dáciai BOËTIUS averroista volt. Párizs püspöke, Etienne TEMPIER 1277-ben ezért ítélte el. Különös módon a párizsi püspök által „kárhoztatott” tézisek szerzői között az averroisták ellenfele, AQUINÓI Tamás is szerepel . . . Ez azonban csak annyit jelent, hogy TEMPIER püspök minden arisztotelistának — különbség nélkül — ellensége volt. BOËTIUS tételei azonban mindvégig a cenzúra alatt maradtak. Még azután is, hogy a már kanonizált AQUINÓI tételeit TEMPIER utódja a püspöki indexről levette. Ez a tény, meg egyébként is jó filozófusi képességeket eláruló működése a haladó filozófiai hagyományok kutatóinak figyelmét méltán felé irányította. És valóban nem ok nélkül. Nem alapított ugyan iskolát, mint a latin averroizmust megteremtő SIGER de Brabant, de kétségtelenül a mester legjelentékenyebb követője volt. Egy olyan korban pedig, amely a filozófiát csak a teológia szolgálatában művelte, BOËTIUS két traktátusban is bizonygatta, hogy a filozófia az emberi lét legfőbb célja, a legnagyobb boldogság (*De summo bono, sive de vita philosophi*).

Ezidáig ismert műveihez járul most a SAJÓ Géza által néhány éve felfedezett és az Országos Széchényi Könyvtárban őrzött unicum-kéziratról kiadott *De Mundi Aeter-*

nitate címet viselő traktátus, a dán BOËTRUS művei között a legjelentékenyebb. Nemcsak tulajdonképpeni témája miatt. Bár ennek végső megoldásában is nem jelentéktelen teológiai nézetekkel ütközik. (Hogy ti, vége lesz-e egyszer a világnak?) Jelentőségét ennél a mások, filozófusok és középkori eretnekek által ismételt felvetett problémánál, annak megoldásánál inkább emeli az a körülmény, hogy csak itt talál autentikus kifejtésre az ún. kettős igazság tana. Az averroisták ugyanis két egyenrangú igazság létezését tanították: a teológia és a filozófia igazságáét. A TEMPIER elítélte tézisekben a dolog mindenestre ilyen formában kerül elő. A tétel maga azonban eleddig csak az ellenfél előadásában volt ismeretes: illetőleg averroista írásában kimutatható még nem volt. Ezért egyesek már-már hajlandók voltak TEMPIER püspök rosszindulatú rágalmának minősíteni. A megnyugtató megoldáshoz a problémát SAJÓ felfedezése juttatja. A „duplex veritas” tanát BOËTRUS de Dacia most felfedezett művében hiteles, averroista fogalmazásban is megtaláljuk.

Mint látjuk, SAJÓ felfedezése a középkor és a filozófia története kutatásának egyáltalán nem jelentéktelen eseménye. De ezen túl a kéziratismeret, a kodikológia terén is igen jelentős teljesítmény. SAJÓ mindenekeelőtt a kézirat általában pontos olvasásával egy elfogadható szöveghez juttatott. Ez már önmagában is eredmény. Hiszen egy nem betűformái, hanem szakszerű, „speciális” rövidítései miatt nehezen olvasható textusról van szó. Ezek a rövidítések csak a szokványos rövidítési rendszerekre vonatkozó ismeretek birtokában még aligha lettek volna feloldhatók. SAJÓ meg tudott birkózni a nem könnyű feladattal, mert jól ismeri a műfaj jellegzetes, stereotip — és ezért rövidített — fordulatait, a skolasztika állandóan ismétlődő mesterségbeli kifejezésformáit. Márpedig ezek az ismeretek elengedhetetlenül szükségesek, hogy az írásrendszerek szabályosságai alól kiugró kivételeket, a szakrövidítéseket értelmezhessek. Problémátikusnak látszó olvasataival túlnyomórészt egyetértünk. Egy jelentősebbnek látszó véleményeltérést azonban mégsem hagyhatunk említés nélkül. BOËTRUS művének első mondata SAJÓ olvasásában így hangzik: „Quia sicut in his quae in lege credebant, tamen per se rationem non habent, quarene demonstrationem stultum est . . .” A mondat ebben a formájában nem értelmes: a szöveg tehát romlott. A nehézséget még az is fokozza, hogy az eredetiben a habent fölött egy kis szenvedőrag-rövidítés is látható, amit SAJÓ figyelmen kívül hagyott. A rövidítés feloldásával a szó olvasása „habentur” lesz. Értelem szerint viszont a szenvedő rag a credebant-hoz kívánczik. E meggondolások jogosítanak fel arra, hogy a szöveg egyedülállása miatt — amelynek következtében az „emendálás” összehasonlítás útján nem lehetséges — a szövegkritika ilyenkor szokásos eszközához, az ún. „divinatio”-hoz kell folyamodni. Ennek megfelelően az első mondat értelme szerint a következő formát fogja ölteni: „Quia sicut in his, quae in lege credebantur et tamen per se rationem non habent, quarene demonstrationem stultum est . . .” Ettől a helytől eltekintve az egyébként gondos olvasó-munkával szemben még csak egy-két helyen támadna kételyünk: 12–13 sor: „tamquam . . . demonstraret” — 18. „placeat” — 264–265. zárójel — 356. „quam . . . disputare” — 318. „Item . . . voluntate” — 969. „magisterii” — 1000. „Christi”. Ez a kisszámú és olvasás közben helyesbíthető kétes olvasat különben a kiadás értékét még kis mértékben sem befolyásolja. Mégis meg kell említeni, hogy a tudományos szövegkiadásban szokásos módon a kétes vagy nyilvánvalóan romlott szövegrészekre a figyelmet fel kellett volna hívni, és értelemszerű helyreállításukat megkísérelni.

SAJÓ Géza főérdeme: igazán bravuros szerzőmegállapítása. A névtelen „*Quaestio naturalis*”-t az anonymitásból kiemelni, valóban nem volt könnyű munka. Bár az anonymitás elleni küzdelem a kodikológia egyik legjelentősebb feladata, s kisebb-nagyobb sikerek a kellő fegyverzettel rendelkező kutatóknak kijutnak, ilyen, a szerző és tartalom szerint egyaránt jelentős mű körülményeinek tisztázása, minden elismerést

megérdemel. A magyar kodikológia ilyen nemzetközi viszonylatban jelentős eredményt nem igen mondhat magáénak. SAJÓ paleográfiai és történeti érvei egyaránt kellő súlylyal bizonyítják a „*De Mundi Aeternitate*” BOËTIUS de Daciától származását. Egyedül a XIII. századi filozófia viszonyainak olyan értelemben részletes tárgyalását hiányoljuk, hogy BOËTIUS és műve a kellő társadalmi és filozófiai háttérben még plasztikusabban s konkrétebben értékelhetően mutakozzon meg. Igaz, hogy ezt a munkát később és más is elvégezheti. És talán nem remény nélkül gondolunk e tekintetben a kiadványt nagy hozzáértéssel és érdeklődéssel gondozó lektornak, MÁTRAI Lászlónak éppen e tárgyban vitathatatlan kompetenciájára.

SIGER de Brabant a függelékben közölt tractatusának azonosítása már viszonylag könnyebb feladat volt. Hiszen SIGER élete és művei MANDONNET óta eléggé részletesen ismeretesek. Szép és végleges eredményre jutott munkájáért SAJÓt mégis elismerés illeti: a brabanti averroista egy nem jelentéktelen opusculumának szövege lett munkája révén a kutatás számára könnyebben hozzáférhetővé.

Végezetül még két kisebb jelentőségű megjegyzés. Az első a kiadvány külsejét illeti. Úgy gondoljuk, hogy egy ilyen, a külföld figyelmét is felkeltő könyv nyomda-technikai kivitelezésére több gondot fordíthattak volna. A címlaptól kezdve ismételten fordulnak elő egyenetlen, aszimmetrikus, elcsúszott szedések. — A másik a címlap összeállítására, illetőleg a cím megfogalmazására vonatkozik. A nemzetközi tudományos gyakorlat ugyanis nem hagy aziránt kétséget, hogy BOËCE de Dacie, mint szerző, mindenképpen az első helyet érdemli meg. SIGER de Brabant nevének tipográfiai elhelyezését is indokolatlanul szerénynek kell mondanunk. Ezzel szemben a szövegek tudós gondozója — kétségtelenül szándékán kívül — a bevett nemzetközi formáktól eltérően, kissé túlzottan a központba kerül. A kiadás jelentőségét a bevezetésből ismételten tudomásul vehetjük. Ennek kiemelése (Traité récemment découvert) a címlapon kissé hirdetés jellegű.

MEZEY LÁSZLÓ

Mostra storica nazionale della miniatura. Palazzo di Venezia — Roma. Catalogo, con 5 tavole a colori e 104 in nero fuori teste. Seconda edizione. Firenze, Sansoni (1954). 528 l., 104 tábla, 5 színes kép. 8°.

1953 telén a középkori könyvfestészet nagyszabású kiállítása nyílt meg Rómában. E kiállítás katalógusának ismertetésekor a kiállítás magyar vonatkozású anyagával kívánunk alaposabban foglalkozni.

A kiállítás katalógusa külön fejezetben ismerteti az olaszországi gyűjteményekben levő koraközépkori keleti s bizánci kéziratokat, a kopt, az szír, az arab, a bizánci miniatúraművészet termékeit, majd ismét külön csoportban a korai ír és angolszász, azután a karoling és OTTÓ-kori műveket. Az olasz miniatúraművészet alkotásait korszakok és helyi iskolák szerint tárgyalja. A román-kor, a gótika és a reneszánsz olasz miniatúráinak bemutatása mellett azonban mindenkor külön fejezet jut a „miniatura straniera” (külföldi miniatúra), a német, a francia és a németalföldi műveknek, végül a XVI—XVIII. századi munkáknak, az örmény és a perzsa miniatúraművészet remekeinek is. A katalógust Giovanni MUZZIOLI szerkesztette: rövid előszavát pedig Mario SALMI, a kiváló olasz művészettörténész, a római egyetem professzora, a kiállítás egyik szervezője írta. A katalógus — amelyet olasz és külföldi, a magyar irodalmat is felölelő bibliográfia egészít ki — rövid áttekintését adja az olasz gyűjteményekben levő legszebb díszítési Gradualék, Psaltériumok és más kódexek anyagával a miniatúraművészet egyetemes fejlődésének is. A katalógus gazdag illusztrációs anyagában elsősorban az olasz egyházi kódexek miniatúraművészetének bemutatására törekedtek. — Noha a kiállítás kódexei között szép számmal szerepeltek az olasz társadalom fejlődését tükröző

világi tárgyú miniatúrák — a képmellékletek között ezek csak ritkábban találhatók. Ezek sorában Bizánc művészetének realizmusáról, friss természetmegfigyeléséről a velencei Marciana-könyvtárban őrzött híres XI. századi OPPIANOS-kódex tanúskodik. Bemutatták AVICENNA *Canon maior* c. műve héber fordításának a lombardiai életet megjelenítő miniatúráit, a XV. századi lombard művészetnek ezt a bolognai egyetemi könyvtárban őrzött remekét; egy XIII. századi bolognai JUSTINIANUS-kódexet, amelynek miniatúráiban Mario SALMI felismeri a DANTE által dicséret *Oderisi da Gubbio* díszítőmódorát. BOETIUS *De arithmetica*, *De musica* c. munkájának a nápolyi könyvtárban őrzött kéziratának legdíszesebb lapja a középkori muzsikuskor ábrázolásával is ott van a képmellékletek sorában. — Egy padovai XV. századi DANTE-kódex mellett a XV. századi firenzei miniatúraművészet egyik legkiemelkedőbb munkája — a Riccardiana-könyvtárban őrzött, káprázatos illusztrációkban gazdag VERGILIUS-kódex — képviseli a katalógus képanyagában a világi művészet legjobb alkotásait. Külön figyelmet érdemel a bolognai miniatúraművészet kimagasló mesterének Niccolò di GIACOMO DA BOLOGNÁNAK a bolognai kovácsok céhkönyvébe festett miniatúrája, ahol a céh védőszentjét — csodatételének bemutatásával — egy műhelyében dolgozó bolognai kovácsnak ábrázolta. — Hazai vonatkozásánál fogva is érdekes megemlíteni: a világi miniatúrák képei között ott találjuk a volterrai MARLIANUS-Corvinát MÁTYÁS portréjával. — Az egyházi kódexek sorában is az olasz művészet legremekebb alkotásait mutatták be. A *Codice di S. Giorgio* mellett szebbnél szebb nápolyi, sienai, modenai, firenzei, lombardiai munkák szerepeltek, miként a legkáprázatosabb külföldi munkák, a velencei GRIMANI *Breviarium*ig.

A római kiállításon több magyar vonatkozású díszes kódexet is bemutattak. — Így a magyar vonatkozású miniatúraművészet emlékei közül a románkori külföldi miniatúrák sorában szerepelt a hazai irodalomban jól ismert ERZSÉBET-*Psalterium*. (A civildalei múzeumban őrzik ezt a díszes türingiai munkát, amely Árpád-házi szt. ERZSÉBET férje, türingiai HERMANN számára készült.) Míg az olasz miniatúrafestészet termékei között fellelhetünk nem egy, olasz miniátorok által díszített Corvinát, a már említett Volterrában őrzött MARLIANUS-Corvinát, amelynek miniatúrája a lombardiai AMBROGIO DE PREDIS művészetéhez kapcsolódik. Szerepel továbbá a velencei Marciana-könyvtár AVERULINUS-Corvinája, amelynek címlapja és 5. lapjának pompás díszítése a lombardiai reneszánsz-művészethez való tartozása mellett — Mario SALMI megállapítása szerint — még a XV. század első fele egyik legjelentősebb miniátorának, a lombardiai BELBELLO DA PAVIA későgotikus miniatúráinak hatását tükrözi. — Végül szerepel még a Firenzében őrzött háromkötetes *Biblia*-Corvina harmadik kötete, ami GHERARDO és MONTE DI GIOVANNI DEL FORA testvérek remekműve. — Hiába keressük azonban a kiállítás anyagában a Vatikáni Könyvtár-beli Corvinákat és a híres XIV. századi *Képes Legendariumot*, a XIV. századi magyarországi miniatúraművészet e remekét. — A Vatikáni Könyvtár gyűjteményének kódexei egyáltalán nem szerepeltek a kiállításon.

A hiányért azonban kárpótol bennünket két olyan kódex, amelyeknek magyar vonatkozása a hazai irodalomban eddig ismeretlen volt. Két Páduában őrzött XIV. századi kódex ez: az egyik VIII. BONIFÁC pápa *Decretalidit*, a másik V. KELEMEN *Constitutioit* tartalmazza. Ez utóbbi 1343-ban készült. E kódexeket röviden már régebben is említették az olasz szakirodalomban, anélkül azonban, hogy magyar vonatkozásukra utaltak volna; a két kódex részletesebb ismertetése csak 1950-ben jelent meg. (BARZONI A.: *Codici miniati*. Biblioteca Capitolare della Cattedrale di Padova. 25–28. l. XXV–XXVII. t.) Mindkét kódex, amint a bejegyzésekből kitűnik, „dominus Nicholaus prepositus Strigoniensis” számára készült, majd később — ugyancsak mindkettő — olasz tulajdonba került. E kódexek gazdagon díszítettek. Miniatúráik a bolognai miniatúraművészet termékeihez kapcsolódnak — s miként a *Neksei Biblia* díszítése is —

az úgynevezett PSEUDO NICCOLO mester díszítőstílusát követik. A BONIFÁC *Decretaliái*-nak jelentőségét fokozza, hogy egyes miniatűrái magyar tárgyúak, I. ISTVÁN életéből vett jeleneteket tartalmaznak: oly témák ábrázolását, amelyeket egyetlen magyar középkori művészeti emléken sem találunk. Az első lap négy részre osztott díszítésében GÉZA fejedelem, a gyermek ISTVÁN keresztelése, I. ISTVÁN királlyá koronázása és a magyarok megkeresztelésére utaló jelenet látható. A címlapnak ez a négy jelenet összefogó díszítőmodora a vatikáni *Képes Legendárium* díszítőstílusának jellegzetességére utal. — E díszes páduai kódexek újabb adatokat szolgáltatnak az Anjou-kori magyar—bolognai kapcsolatokhoz is. A XIV. század első felében, amint ismeretes, a magyar—bolognai szerepet játszottak Bologna egyetemi életében. Így NICOLAUS DE UNGARIA (archidiaconus Nitriensis in ecclesia Strigoniensi) 1316. május 1-én az egyetem rektora lett, és az ő rektori működése idején léptették életbe az egyetem új törvényeit. (Ezeket 1347-iki másolatban egy Bolognában tanuló magyar diák elhozta hazánkba.) Ez a NICOLAUS később egri püspök lett (megh. 1362). Nem lehetetlen, hogy talán részére készítették a két páduai kódexet. Ugyancsak az 1320-as években JAKAB esztergom-órkanonok és nógrádi főesperes is rektor volt Bolognában, nem csekély botránnyok közepette. 1321-ben ugyanis egy ott tanuló spanyol diák meg akarta szöktetni a bolognai jegyző leányát. Fegyveres segítőtársai között volt egy magyar diák, GERGELY, ki a szöktetési kísérlet alkalmával, a lakossággal való éjszakai csetepatéban többeket megsebesített. A spanyol diákokot kivégezték, GERGELY az ítélet elől megszökött. A Bolognában tanuló idegen diákok a polgármester szigorú ítélethozatala miatt a polgármester megbüntetését követelték, majd adósságaik hátrahagyásával JAKAB rektorral az élen ámentek a sienai egyetemre, ahol JAKAB két éven át rektor volt. Bologna városa a magyar JAKAB rektor hátrahagyott adósságai fejében lefoglalta ott maradt értékeit, ingóságait. Így a magyar rektor könyveit, amelyek között „egy remekbe készült Biblia, egy gyönyörű Speculum, Decretáliák s egyéb kéziratok” voltak. (VERESS Endre: *Olasz egyetemeken járt magyarországi tanulók anyakönyve és iratai*. Bp. 1941. 22. l.) Tehát JAKAB rektor maga is gyűjtött díszes kiállítású könyveket. A gazdag díszítésű kódexek vásárlása során kapcsolatban állott a bolognai miniatorművészekkel. Feltehető, hogy közvetítő szerepe volt egy bolognai miniatornak Magyarországra jövetelében. Már korábban — a *Nekcsei Biblia* és a *Képes Legendárium* díszítése, valamint a *Képes Króniká*-ban elmosódottan jelentkező bolognai stílusjegyek alapján — felvetettük annak lehetőségét, hogy I. KÁROLY idejében Magyarországon egy bolognai miniatör működött. (BERKOVITS: *La miniatura ungherese nel periodo degli angioini*: Janus Pannónius, Roma. 1947. 82—83. l., Klny. is.) — Meg kell még jegyeznünk, hogy a két páduai magyar vonatkozású kódex keletkezése idején, 1343-ban a bolognai egyetem magyar rektora a veszprémi USAI János, s feltételezhetően az ő tulajdonában volt egy Bécsben őrzött, s a legkiválóbb bolognai miniatornak NICCOLÓ DI GIACOMO DA BOLOGNÁnak miniatúráival ékes magyar vonatkozású kódex (*Id. munkám* 80. l.). S lehet, hogy ő közvetítette és juttatta volna el a két páduai kódexet magyar tulajdonosához. A két páduai kódex — a kiállítás katalógusa szerint — a bolognai úgynevezett PSEUDO NICCOLÓ mester s műhelye művészetéhez igazodik, miként a korábbi *Nekcsei Biblia* díszítése. Azonban a *Nekcsei Biblia* írástípusa, amint a benne található magyar címerek és NEKCEI Demeter ábrázolása hazai származásra utal. (*Id. munkám* 82—83. l.) Megnehezíti a problémák tisztázását, hogy mindeztől a név szerinti nem ismert PSEUDO NICCOLO mesternek s műhelyének tulajdonított miniatúrák ismeretesei csak, — de a mester működése még tisztázatlan az olasz miniatúraművészet történetében is. A két páduai kódexnek s díszítéseinek alaposabb megismerése és tanulmányozása közelebb vihet majd a bennünket érdeklő hazai problémák megoldásához.

BERKOVITS ILONA

Badalić, Josip: Incunabula quae in populari re publica Croatia asservantur. Inkunabule u Narodnoj Republici Hrvatskoj. Zagreb, 1952. X., 258 l. (Djela Jugoslavenske Akademije Znanosti Umjetnosti Kniga 45.)

A szerző bevezető tanulmányában röviden ír a horvátországi ősnymotatványgyűjteményekről, azok összetételéről és jelentőségükről. Maga a kataszter pedig — amely természetesen terjedelmében lényegesen nagyobb — lelőhellyel és megfelelő bibliográfiai utalással közli az egyes ősnymotatványok címléírását.

Az elsőben BADALIĆ általában az ősnymotatványok feldolgozásáról ír röviden, majd az eddigi horvátországi ősnymotatvány-kutatás eredményeit foglalja össze. A mű 30 helység 56 könyvtára ősnymotatványainak jegyzékét tartalmazza, a könyvtárak zömét a szerző személyesen járta végig. Lehetségesnek, sőt valószínűnek tartja azért, hogy még más könyvtárakban is vannak ősnymotatványok, ill. az átnézettekben is lappanganak ilyenek, de reméli, hogy épp ez a könyv felkelti majd az érdeklődést, és lehetővé teszi újabb művek, ill. példányok regisztrálását. Az említett könyvtárakban összesen 1151-féle ősnymotatványról tudnak 1563 példányban, amelyek kétharmada négy város (Dubrovnik, Zagreb, Sibenik és Zadar) hét könyvtárában található. Tehát az idők folyamán viszonylag kevés, de nagyobb ősnymotatványgyűjtemény alakult ki, hasonlóan a magyar és ellentétben az olasz vagy német helyzettel. Az ősnymotatványok közel háromnegyed része egyházi könyvtárakban található, elsősorban a dalmát partok régi domonkos és ferences rendházaiban.

BADALIĆ a továbbiakban kis könyvtártörténetet ad, kiemeli a legrégebbit, ill. legérdekesebb nyomtatványokat. Ezek — a külön említésre kerülő kroatikákon kívül — az 1462. évi FUST-féle biblia négy — könyvkötésből előkerült — hártya levele, az 1471. évi *Biblia Volgare* nyolc levele, valamint KOBERGER egy könyvkereskedői hirdetése.

Az ősnymotatványok háromnegyed része olaszországi nyomdából származik, elsősorban természetesen Velencéből. Feltűnő a németországi könyvek alacsony aránya (10%), mely csaknem azonos a franciaországiakéval (9%). A német nyelvű nyomtatványok teljes hiánya ugyancsak a kapcsolatok hiányára utal. Ezek után áttekintést kapunk, hogy az egyes tudományágak (történelem, jog stb.) mely művekkel vannak képviselve. Ez nyilván a szakmutatót kívánja bizonyos mértékben helyettesíteni.

A szerző — helyesen — igen részletesen foglalkozik a horvát vonatkozású művekkel. Valamennyi horvát nyelvű és horvát származású szerző művéből fényképet is közöl. Külön elemzi a horvát származású nyomdászok termékeit és a horvátországi humanisták latin nyelvű munkáit. Végül ír a zengi és cetinjei nyomdák történetéről.

A tulajdonképpeni kataszterben szerzői betűrendben találjuk az ősnymotatványok leírását. Részletesen csak 15 szűkebben értelmezett kroatikát, valamint öt, irodalomban nem ismert, ill. nem megnyugtató módon azonosítható művet ír le. A többieknél a legszükségesebb adatok (szerző, cím, megjelenés helye és ideje stb.) közlésén felül csupán utal — bár nem mindig következetesen — a legjobb leírásokra (*Gesamtkatalog der Wiegendrucke*, *British Museum Catalog*, HAIN stb.). Utalórendszere szótárszerű, bár a nyomdai kolligátumoknál — amelyeket egyben, az első tag szerzőjének neve alatt közöl, — nem utal a további tagok szerzőjének nevére.

A mű rövid leírása után a lelőhelyet találjuk. A helységen és a könyvtár nevének kívül megadja — ahol ilyen van — a jelzetet is. Ha a mű több részből, ill. kötetből áll, jelöli az esetleges hiányokat, de a csonkaságot különben csak a jegyzet részben tünteti fel. Ritkább vagy régebbi nyomtatványoknál felvesz néhány leveles töredéket is.

A leírások között viszonylag sok (47) táblán fényképeket közöl az érdekesebb nyomtatványokból, amely kettő (a FUST-féle biblia és a KOBERGER-féle hirdetés) kivé-

telével mind kroatika. Néhány jól sikerült, színes reprodukció élénkíti a könyvet. A táblák magyarázó szövege azonban a hátlapokra került, ami kissé zavaró. És sajnos nem közli, hogy melyik példányról készült a színes másolat, ami főleg illuminált példány esetében igen fontos lenne (pl. 403. tétel). A táblák továbbá nem mindig az illusztrált szövegrészeknél vannak beragasztva, aminek feltehetően kötésttechnikai akadályai lehettek.

A mű használatát névmutató (nyomdász, kiadó stb.), a leíró bibliográfiák számkonkordanciája, valamint a művek könyvtárak szerinti összeállítása könnyíti meg. Külön kiemelendő az egyes példányokhoz készült és a kötet végén összegyűjtött igen jelentős jegyzetanyag, melyben az esetleges csonkaságokra és a fontosabb bejegyzésekre történik utalás, sőt ezek közül az érdekesebbeket közli is.

Ami a magyar vonatkozású műveket illeti, amelyek bennünket különösen érdekelnek, ki kell emelni a *Constitutiones Synodales Ecclesie Cathedralis Strigoniensis* 1494. évi bécsi kiadását (RMK. III. 28.), melyről eddig csak irodalom alapján tudtunk, de példányt belőle nem ismertünk. BADALIĆ közli, hogy a zágrábi érscki könyvtárban található belőle egy példány, melynek részletes ismertetésére visszatérünk. Ezen felül több, magyar vonatkozású ősnymtatvány eddig ismeretlen példányairól tudósít. A THURÓCZY *Krónika* brünni kiadása (RMK. III. 16) a dubrovnikai tudományos könyvtárban, két további példánya pedig a zágrábi Egyetemi Könyvtárban található. Hasonló a helyzet az augsburgi kiadással (RMK. III. 15) is, melynek egy-egy példánya ugyan-ezekben a könyvtárakban lelhető fel. LASKAI Osvát és TEMESVÁRI Pelbárt műveinek négy kiadása (RMK. III. 47, 49, 56 és 76) Zágrábban, Varasdon és Zárában található. A SZABÓ—HELLEBRANT *Régi Magyar Könyvtár* a felsorolt példányok egyikéről sem tudott. Az összeállításban szereplő HESS-féle *Chronica Hungarorum*ról kérésemre BADALIĆ közölte, hogy ez az adata téves. A varasdi kapucinusok könyvtárában nem ez, hanem a THURÓCZY *Krónika* brünni kiadása van meg.

De magyar nyelv- és könyvtártörténeti szempontból nem érdektelen az egyes példányok bejegyzéseiből kiderülő korábbi tulajdonosok neve sem. Így megtudjuk, hogy a THURÓCZY *Krónika* mindkét kiadásának most a Zágrábi Egyetemi Könyvtárban őrzött példánya 1712-ben DRASKOVICS János tulajdona volt, míg a másik brünni kiadás ZRÍNYI Miklós könyvtárából való. CARACCIOLUS: *Sermones quadragesimales*. Velence, 1473. évi kiadásának a dubrovnikai domonkosok könyvtárában őrzött példányában a következő bejegyzések találhatók: „Fr. Dominicus emit solidis 46. Temesuari.”, majd „Fr. Benedictus de Szegedino, ord. min. pro tune G. C. varad . . . librum pro servicio fris Emerici de Apati concessit; idem dictus fr . . . qui alienaverit, sit anathema et . . . manu propria 1489.”

Az a körülmény, hogy a Jugoszláv Tudományos és Művészeti Akadémia kiadta a Horvátországban található ősnymtatványok jegyzékét, rendkívül figyelemre méltó. Nem sok ország dicsekedhetik még ma sem azzal, hogy a könyvtáraiban található ősnymtatványok felett megfelelő áttekintéssel rendelkezik. Abból, hogy ez a kataszter megjelent, a magunk számára is le kell vonnunk a következtetést: érdemben foglalkoznunk kell egy hasonló kiadvánnyal, mely a hazánk területén található ősnymtatványokat tartalmazná. (Vö. KÓHALMI Béla: *Könyvtártudományunk feladatai*. MTA I. Osz. közl. VI. 368. l.)

BORSA GEDEON

A Debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Könyvtárának Évkönyve.

1954. Debrecen 1955, Házi soksz. 468 l. 30 cm.

Másodízben jelent meg a Debreceni Egyetemi Könyvtár Évkönyve. Az előző évi (1953) két rész jó kezdésének méltó folytatása ez a vaskos kötet. A szerkezeten is meglátszik, hogy gyakorlott szerkesztő munkája.

A kötet világosan három részre tagozódik. Az első rész összefoglaló jelentés a könyvtár 1954. évi működéséről, fejlődéséről és állapotáról. Rövid és mégis mindenre kiterjedő elemzés vezeti be, amit igen jól alátámaszt a következő statisztikai rész. A jelentés plasztikusan mutatja be egy jól szervezett, sok irányban ható könyvtári nagyüzem egész évi életét. Rögzíti az eredményeket, megmutatja a zökkenőket, és a jövő feladataira irányítja a figyelmet. Bázis-számokat állapít meg, amelyekhez az előrehaladást és visszacsúszást mérni lehet. A magyar könyvtárügynek hasznára válna, ha minden nagykönyvtárunk követné a debreceniek példáját, és könyvalakban megjelentetné évi összefoglaló jelentését.

A második rész a gyakorlati könyvtári munkához szorosan kapcsolódó bibliográfiai és könyvtártani kérdésekkel foglalkozik. Csűrny István *Kutatói szükségletek és a bibliográfia* c. tanulmánya érdekes szempontokat vet fel a munkaeszköz jellegű bibliográfiai szerkesztését illetően. A kérdés egyik oldala: az ajánló bibliográfiák szerkesztési elveinek alkalmazása a munkaeszköz jellegű bibliográfiai szerkesztésében. A tanulmány (az ajánló bibliográfiai egyik módszertani elvét alkalmazva) rámutat, hogy a módszereknek mindig igazodniuk kell a feladatokhoz. Ebben az esetben a kutatást, a tudományos munkát kell segítenie a bibliográfiának. Kompromisszumot ajánl a nevelő hatású és a csak kutatást szolgáló bibliográfiai rendezési elvei között. Külön kiemeli a pártosság elvét.

Érdekes módon világítja meg a kérdés másik oldalát: milyen tartalmi és formai megoldásokat ajánlanak a bibliográfiát használó kutatók, szakemberek? Sok szempontú kérdőívet küldött szét, s a válaszokból, ezek összevetéséből szűrte le meggondolkoztató elveket a szerkesztésre vonatkozólag. Nem mondja ki az utolsó szót, de komoly kezdeményezés a megnyugtató megoldásra.

Módis László tanulmánya is bibliográfiai problémát tárgyal: *A tiszántúli bibliográfia s általában a tájbibliográfiák kérdései*. A tanulmány jóval nagyobb anyaggal foglalkozik, mint amennyit a cím jelez, de úgy véljük, túl sokat markolt. A tiszántúli tájbibliográfia kérdéséből indul ki, de már a második fejezet „A bibliográfia néhány alapvető kérdése”-t tárgyalja, kezdve a bibliográfia fogalmának meghatározásával. Sommásan intézi el az eddigi bibliográfiai szakkönyveket. A következő részben a magyar bibliográfia történetén fut végig, és a jelenlegi feladatokat elemzi. A történeti rész — nagyobbára tudott és másutt mélyebben tárgyalt dolgok — nagyobb terjedelmű, mint maga a tervezet. A tervezetben sok érdekes javaslatot és új szempontot találunk, de nagyon is vitatható a tájbibliográfiai összekapcsolása a magyar „törzsbibliográfia” elkészítésének kérdésével. Egyes megállapításaival nem lehet egyetérteni, de a tanulmány, mint vitacikk elérte célját.

Kovács Máté alapos tanulmánya: *Könyvtáraink jelentősége művelődéspolitikánkban*, a magyar könyvtárügy és könyvtárpolitika első szakaszának (1945—1954) elemzését adja és alapot ad a további tervezéshez. Megállapítja, hogy könyvtáraink az utolsó 10 év alatt „a legszélesebb tömeghatású művelődési eszközeink és lehetőségeink sorába fejlődtek fel.” Statisztikai adatok tükrében mutatja meg ezt az imponáns fejlődést, de mindenütt rámutat, hogy ez csak a kezdet. Az első szakaszban részint spontán, részint a lehetőségekhez képest alakult a fejlődés, nem irányította egységes, összehangolt terv. Ennek az eljövendő tervnek érdekében méri fel a jelenlegi helyzetet, vizsgálja társadalmunk mai könyvtári igényeit. Ez és a várható szükséges fejlődés megvizsgálása, a fejlesz-

tési tervhez szükséges mutatószámok megalkotása szolgálhat a jövőbeli tervezés alapjául. Ez a tanulmány bizonyára jelentős mértékben fog hozzájárulni, hogy a második öt éves tervben könyvtáraink még jobban betölthessék művelődéspolitikai szerepüket.

MALLER Sándor dolgozata a könyvtárak együttműködésével foglalkozik. Szépen átgondolt, szervesen felépített munka. Elemzi az együttműködés jelentőségét mind hazai, mind világviszonylatban. Majd a tárgyi és személyi lehetőségeket tárgyalja. A bibliográfiákkal mint a könyvtárközi együttműködés legfontosabb segédeszközeivel foglalkozik. Sorra veszi a nemzeti, szak- és világbibliográfiákat és központi címjegyzékeket, és megvizsgálja szerepüket az együttműködés szempontjából. A helyes, az együttműködéssel számoló könyvtárgyarapítást veszi azután sorra, és az ezzel szorosan összefüggő központi feldolgozást, cserét és könyvtárközi letéti központokat. Elemzi a könyvtárközi köleson-zések módszereit mind magyar, mind nemzetközi viszonylatban.

A tárgyi lehetőségek után áttér az együttműködés személyi lehetőségeire. Igen figyelemreméltók javaslatai a módszertani együttműködés és tapasztalatsere megjavítására. Gondol az egyetemi könyvtárak és az intézetek kapcsolataira, s ismerteti a nemzetközi könyvtári szervezeteket. Végül leszűrve a kínálókövetkeztetéseket, javaslatait pontokba foglalja.

VARGA László szakkatalógus-szemléje nemcsak a debreceniek, de más tudományos könyvtárak szakozói számára is igen tanulságos. Rövid vázlatát adja a könyvtár ETO-n alapuló szakozási rendszerének és gyakorlatának, majd módszeresen, pontról pontra végigvezet a katalóguson. Elemzi sajátosságait, amelyek a helyi szokások alkalmazásaként a használatra előnyösek vagy hátrányosak. A szépirodalmi anyag szakozásában tér el leginkább az általános gyakorlattól. Itt az időjelzetek, a félszázadnyi korszakolás alkalmazása nem hisszük, hogy lelkesedést váltana ki más könyvtárak szakozóiból. A másik szembeötlő különösség, hogy nem írják ki a szerző (szépirodalom) teljes vezetéknevét, csak kezdőbetűit. Hogyan lehet így elválasztani MÓRICZ, MIKSZÁTH, MÓRA stb. regényeit? Ezekre a kérdésekre nem kaptunk választ, pedig bizonyára sok szakozót érdekelne. A katalógusszemle így is érdekes, és felhívja a katalógusserkesztők figyelmét a hasonló felmérésekre.

A következő tanulmány már az *Évkönyv* harmadik részéhez, a könyv- és könyvtártörténeti részhez tartozik. SARKADY Ida dolgozata: *A debreceni (nagy) könyvtárak tíz éve 1944–1954* elmarad a többi tanulmány tudományos igényű feldolgozásától. Alig tíz oldalon vállalkozik egy hosszú és nagyarányú fejlődés bemutatására. Természetes, hogy nem sikerül. Dolgozata tele van adatokkal, de ezek tartalmi elemzése hiányzik.

MÓDIS László terjedelmes közleménye a Debreceni Egyetemi Könyvtár történeti adatait sorakoztatja fel. Hatalmas anyagot gyűjtött egybe a könyvtár létesítésére és a Könyvtári Bizottság (1914–1944) munkájára vonatkozólag. Nemesak felsorolja, hanem magyarázza és értékeli is a dokumentumokat, a közléssel párhuzamosan vázlatos történetét is adja a könyvtárnak.

A debreceni időszaki sajtó 1849–1867 címmel EMBER Ernő ír a BACH-korszak sajtóviszonyairól. A dolgot előtanulmánynak nevezi egy nagyobb lélegzetű munkához, amelyben a debreceni sajtócenzúra történetét fogja feldolgozni. De a dolgot önmagában is kerek egész, s számot tarthat az érdeklődésre.

Ígényes könyvtörténeti munka BERTÓK Lajosé, ifj. KÖLESÉRI Sámuel könyvhagyatékáról. Egy szép és a maga korában tekintélyes nagyságú magyar könyvtár képét rekonstruálja sok adattal és szeretettel. Mellékesen megrajzolja KÖLESÉRI, az érdekes sorsú és könyvszerető ember portréját.

Érdekes a témája FUTALA Tibor nyomdászattörténeti vázlatának: *A 16. századi magyar nyomdászat kérdései*. Bizonyos mértékben úttörő kísérlet. Először próbálja

marxista szempontból, a társadalmi vonatkozások felől feldolgozni a hazai nyomdászat történetét a nyomtatás második századában. Kísérleti jellegéből fakad egyoldalúsága, de helyesen mondja, hogy a teljes igényű feldolgozás csakis az ipar-, művészet- és társadalomtörténet vizsgálati módszereinek szintéziséből fakadhat.

Az ismertető könyvtártudományi irodalmunk jelentős tényének summázhatja a kötetet. A benne foglalt dolgozatok, talán egy kivételével, mind nyereségei szakirodalmunknak. S ami nagyon örvendetes, majd minden dolgozat csak része, előmunkálata egy átfogóbb, készülő munkának. Meggyőződéssel állíthatjuk, hogy jobb papírt és nyomdát érdemelt volna a kötet. A sokszorosítás éppen nem ösztönöz szükséztávúságra, és kisebb pongyolaságokat is megenged – az ebből fakadó szépséghibák az *Évkönyv* kinyomatása során talán elmaradtak volna.

BERECZKY LÁSZLÓ

Nagy magyar elbeszélők. Ajánló könyvismertetések a szépirodalom tanulmányozásához. Összeállította az Országos Széchényi Könyvtár Bibliográfiai Osztálya. Budapest 1955, Országos Széchényi Könyvtár, 143 l. (*A mi íróink* 5. sz.)

Új műfaj született szemünk láttára: az ajánló bibliográfia. E műfaj egyik furesának tetsző tulajdonsága az, hogy ahány, annyiféle: az egyszerű emlékeztető könyvjegyzéktől az alaposan átgondolt és valamilyen célszerű rendszerbe foglalt könyvismertetésig számos fajtáját ismerjük.

Az ajánló bibliográfiának több célja van egyszerre: egyebek közt segédkönyv a könyvtáros kezében, tájékoztató könyvecske az olvasó, az irodalommal ismerkedő kezében. Sajátos céljai hozzák létre sajátos formáit s művelésének különös nehézségeit. A jó ajánló bibliográfia mindenekelőtt pontos, megbízható könyv- és cikkjegyzék a könyvtáros és az olvasó használatára, de ugyanakkor reklámkönyvecske is, amely olvasásra igyekszik csábítani a még nem olvasókat; aki pedig már rákapott az életnek erre a legnemesebb és leghasznosabb szenvedélyére, azt az olvasnivalók rengetegében eligazítja, rendszeres és módszeres olvasásra szoktatja; neveli az olvasó ízlését, növeli kívánságát az igazi, magasrendű szépirodalom megismerésére. A feladat tehát nem könnyű: megoldásához sokrétű tudás és széleskörű tájékozottság szükséges. Ezért veszi az ember olyan érdeklődéssel kezébe az Országos Széchényi Könyvtár Bibliográfiai Osztályának legújabb kiadványát, a *Nagy magyar elbeszélőket*, mely első átlapozásakor elárulja, hogy új kísérlet született az ajánló bibliográfia műfajában.

Ez a könyvecske *A mi íróink* című sorozat legújabb, ötödik darabja; a kiadványt D. SZEMZŐ Piroska szerkesztette. A sorozat eddigi tagjai is bátran állhattak a könyvtáros vagy az olvasó bírálata elé: jól szerkesztett kiadvány volt valamennyi. Ez a legújabb azonban jelentős tágitása az ajánló bibliográfia műfaji határainak. Nem elégedett meg a bibliográfiai és az annotáció-szerű tájékoztatással, vagy az annyira haszontalan tartalmi ismertetéssel; ennél lényegesen többre vállalkozott: az író-t. művészi és emberi mivoltában mutatja be, s nemcsak ismertet, hanem mindjárt értékeli is; mindezt röviden és találóan, az életrajz és a bibliográfia adatainak keretébe illesztve.

A könyvecske elején útmutató tájékoztató a kötet céljáról és afelől, kiket és miért választott a szerkesztő ismertetésre. A névsor ragyogó: TOLNAI Lajostól GELLÉRI Andor Endréig a magyar novellairodalomnak csaknem minden jelentős művelőjét megtaláljuk a tizenhárom név között. MIKSZÁTH, BRÓDY és MÓRICZ hiányzik közülük; ők majd külön-külön könyveskét kapnak. Nem tudom, a terjedelem mennyire volt korlátozott, de teljesebb és színesebb lett volna a névsor, ha nem marad ki belőle PAPP Dániel, GOZSDU, a két CHOLNOKY, LOVIK, TÖRÖK Gyula. A szerkesztő könnyen válaszolhat e megjegyzésre: e kitűnő novellisták művei manapság csaknem teljesen hozzáférhetetlenek, minek akkor ajánlani őket? Ime az új lehetőség: az ajánló bibliográfia ismét

tágíthatja műfaji határait — a kiadónak is ajánlhat kiadásra szerzőt vagy művet, nemcsak az olvasónak olvasásra.

A tizenhárom fejezet tizenhárom író-t mutat be. Minden fejezet három részre tagozódik: 1. életrajz; 2. az író világnézete és eszméi; 3. az író művészi alkata és a mű. Az életrajz, a mű elemzése, az író világnézetének áttekintése egy-egy önvallomás, egy-egy levél vagy önéletrajzi részlet alapján íródott. Ez érdekessé és színessé teszi a könyvecskét, hogy a jó ízléssel megválasztott fényképekről és faksimilékről ne is beszéljünk.

Az értékelések általában realisak, bár — például — TÖMÖRKÉNY könyv alapján nagyobb-nak látszik, mint amilyen valójában volt, s ez bizonyos mértékig TOLNAIRA is áll. A bibliográfiai rész szerencsésen a legfontosabb tanulmányokat sorolja fel. Arra azonban nem mindig gondolt a szerkesztő, hogy az ajánlott tanulmány korlóképpen hozzáférhető is legyen. Álljon itt erről két példa: a szerkesztő idézi SCHÖPFLIN-nek a *Husadik Században* megjelent Eötvös Károlyról szóló tanulmányát. A *Husadik Század* aligha található meg falun, de még kisebb városban sem. A szerkesztő idézhette volna SCHÖPFLIN tanulmánykötetét is, mert abban is megjelent ez az írás, s ez a kötet a megyei könyvtárakban bizonyára fellelhető. Méginkább áll ez NÉMETH Lászlónak PAP Károlyról szóló tanulmányára, melynek leelőhelyét a szerkesztő a *Nyugat* 1931-es évfolyamában jelöli meg. A *Nyugat* — egy-két nagyvárosi könyvtárat vagy nagyobb magángyűjteményt kivéve — bizonyára sehol sincs meg vidéken, s így a tanulmányt hiába idézte. Helyesebben tette volna, ha NÉMETH-nek ismert és elterjedt tanulmánykötetét idézi, melyben a PAP Károlyról szóló írás is megjelent.

A gyors munka okozta talán, hogy itt-ott zavaró pongyolaságok is kerültek a kötetbe. Ilyenekre gondolok (mindjárt a 3. lapon): „... Tolnai elsőnek ismerte fel, hogy az irodalom a nép életétől nem független jelenség és ennél fogva a társadalomban gyökerezik.” Ez így természetesen nem igaz, hiszen TOLNAI előtt ezt többen is észrevették, és éppen TOLNAI egyik nagykorú tanára, ARANY János, volt a jelentős esztétikai tanítás legnagyobb és leghívebb szószólója.

A másik, stílust illető megjegyzés már inkább csak akadémikuskodás: a *lap* és az *oldal* következetlen, pontosabban különös következetességű használatát kifogásolom. A könyvtáros mindig jól használja: a bibliográfiai rész kivétel nélkül *lap*-ot ír; a tanulmányíró mindig rosszul használja: *lap* helyett elszántan *oldal*-t ír, mintha feleselni akarna a könyvtárosok helyes nyelvi fegyelmével.

BELIA GYÖRGY

Directory of Photocopying and Microcopying Services. Second and revised edition. (Prepared by the International Federation for Documentation under the auspices of the United Nations Educational, Scientific and Cultural Organization. Publ. 278.) The Hague, 1955. 50 p.

A fényképmásoló és mikromásoló szolgálatok ismertetőjének bővített kiadása képet ad arról a fejlődésről, ami az első kiadás megjelenése óta eltelt 5 év alatt a könyvtári fényképezés terén világszerte bekövetkezett. A nemrég megjelent kiadvány 84 országból közel 200 könyvtári, levéltári vagy egyéb, reprodukciós munkát vállaló szolgálatot ismertet, s ugyanannyi tájékoztató intézetet említ meg; nem sorolja fel a kevésbé jelentős, egy-egy intézmény vagy ország szélesebbkörű használatára létesült fotolaboratóriumokat, csupán azok adatait közli, melyek külföld számára is végeznek munkát, vagy nemzetközi érdeklődésre is igényt tarthatnak. Az egyes intézetekkel kapcsolatban tájékoztat a reprodukáló szolgálatok jellegéről, a reprodukciók formáiról és költségeiről, a mikrokönyv-gyűjteményekről és azok kiadott katalógusairól stb.

A jegyzék angol nyelven, országok szerinti csoportosításban ismerteti a tájékoztató vagy reprodukciós munkát is végző intézeteket. Ezek között négy magyar intézet

szerepel : a Levéltárak Országos Központja (Országos Levéltár), az Országos Műszaki Könyvtár, a Magyar Tudományos Akadémia Könyvtára és az Országos Széchényi Könyvtár mikromásoló szolgálata és mikrofilm-gyűjteménye.

A bevezető fejezetek három nyelven tájékoztatnak a mikromásolatok és fénykép-másolatok különféle típusairól s azokkal kapcsolatban az International Organization for Standardization által ajánlott szabvány-méretekről, valamint az UNESCO-couponok fizetési rendszeréről s a dokumentfényképezés szerzői jogi kérdéseiről. Ez a bevezetés hasznos útbaigazításokat nyújt a reprodukciók megrendelői számára, ugyanakkor azonban nem ad határozott választ a szerzői és kiadói jogszabályok kérdésében, mivel ezekre nézve — akár csak a fényképreprodukciók költségeinek megállapítása és kifizetése tekintetében — a különféle országok és intézetek nem foglalnak el egységes álláspontot. A szerzői és kiadói joggal kapcsolatos nézetek között az a vélemény látszik legelfogadhatóbbnak, mely szerint a dokumentumok másolatának egy példányban, nem üzleti célból történő készítése nem jelenti a kiadói vagy szerzői jogok megsértését. E jogszabályok széleskörű, nemzetközi érvényű szabályozásán jelenleg az UNESCO egyik bizottsága fáradozik.

Ez a FID-kiadvány bizonyára elősegíti a rendszeres mikrofilm-cserekapcsolatok megteremtését.

TÓKÉS LÁSZLÓ

A kiadásért felel az Akadémiai Kiadó igazgatója

Műszaki felelős: Szöllösy Károly

A kézirat érkezett: 1955. XII. 21. — Pédányszám: 1.000 — Terjedelem: 8¹/₂ (A/5) ív

Akadémia nyomda, V., Gerlőczy utca 2. — 38.482/56 — Felelős vezető: Puskás Ferenc